

6 - JULI/AUG. 2026 - ÅRGANG 142

FAGTIDSSKRIFT FOR NORGES BIRØKTERLAG

BIRØKTEREN

LAGET TAR OFFENSIVE GREP
etter dystert vinterresultat i fjor
s. 6-9

BIRØKTER I ROVDYRSONE
Laurynas verner bifolkene mot bamsen
s. 20-22

SAMLING I VESTFOLD
Den artige omlarvingsdagen
s. 26-29

**NORGES
BIRØKTERLAG**

- siden 1884

Utgitt av

**NORGES
BIRØKTERLAG**

- siden 1884

Generalsekretær

KATRINE RØED MEBERG

katrine.meberg@norbi.no

Tlf: 936 62 613

Kontorsekretær

ÅSE WETHAL HOLENpost@norbi.no. Tlf: 63 94 20 80
(09-11.30 man-tor)

Seniorrådgiver, Dr. Scientiologi

BJØRN DAHLE

bjorn.dahle@norbi.no

Tlf: 472 62 066

Avlsansvarlig

CAMILLA SUNDBY

camilla.sundby@norbi.no

Tlf: 480 42 260

Prosjektleder/Dr. Scientiologi

LINN FENNA GROENEVELD

linn@norbi.no

Tlf: 406 67 662

Organisasjonsmedarbeider

OLE AUTEN

ole.auten@norbi.no

Tlf: 476 32 699

Kommunikasjonsansvarlig

ASTRID BJERKE LUND

astrid.bjerke.lund@norbi.no

Tlf: 928 28 808

GENERALSEKRETÆREN HAR ORDET

Katrine Røed Meberg

**Helsetjeneste for birøkten;
gjennomslag i jordbruksforhandlingene, og hva skjer nå?**

Det er med god grunn bienes helse er prioritert i Norges Birøkterlags arbeid med jordbruksforhandlingene. Vi vet at endringer i ytre forhold, blant annet klimaet, påvirker bienes adferd og øker risiko for at sykdommer og parasitter kan komme, etablere seg og spre seg i Norge. Med lengre sesong kan dronningene legge egg og utvikle larver langt utover høsten, og det gir parasitter, som varroamiddene, bedre forhold til å formere seg, og med det også spredning av virusene den bærer. Dette går hardt utover honningbiene, og vi ser med bekymring på vintertapet i flere områder av landet. I tillegg er det fare for at nye skadegjørere, som asiatisk geithams og tropilaelapsmidd, vil finne veien hit.

Friske bier er grunnleggende for birøkt. Vi må ruste oss og lære oss å håndtere både kjente og nye skadegjørere. Med ny kunnskap og forberedt beredskap vil vi kunne redusere risiko og gjøre næringen mer robust. Dette budskapet ble forstått og tatt på alvor av partene i jordbruksoppgjøret, og vi er glade for at vi har fått støtte til å starte opp et prosjekt i 2027. Prosjektet er treåring, og målet for Norges Birøkterlag er å etablere en helsetjeneste for birøkt i Norge.

I løpet av disse tre årene skal mange oppgaver behandles, og prosjektet er inndelt i ulike «arbeidspakker». Kort oppsummert skal vi i lys av dagens risikobilde bidra til ny kunnskap og kompetanse. Vi skal vurdere forebyggende tiltak for å hindre smittespredning og jobbe med risiko og beredskapsplan for meldepliktige sykdommer, parasitter og andre skadegjørere. Og, vi skal bygge opp en strukturert helsetjeneste for birøkt og i dette søke samarbeid med relevante organisasjoner og aktører.

Underveis vil vi sørge for at medlemmene er både informert og involvert i viktige prosesser. Målet er å etablere en helsetjeneste for birøkten i Norge samt gjennomføre og vurdere endringer i regelverk som legger grunnlag for at birøkterne kan opprettholde god bihelse. til tross for at klimaendringer og nye sykdommer og parasitter gjør det mer krevende å drive birøkt.

Friske bier er et premiss for en bærekraftig birøkt, og viktig for samfunnet med tanke på pollinering og matsikkerhet. Å få på plass en helsetjeneste for honningbier er en svært viktig oppgave Norges Birøkterlag har tatt ansvar for.

Norges Birøkterlag

Dampsagveien 14, 2004 Lillestrøm

Tlf: 63 94 20 80

Telefontid: 09-11.30. Fredag

stengt

E-post: post@norbi.no

Internett: www.norbi.no

Bankkonto: 2660.26.26286

Bankkonto: Fakturaer og

kontingent: 2610.22.61603

Redaktør: Astrid Bjerke Lund

Layout: www.kreative-typer.no

Trykk: Rolf Ottesen AS

Opplag: 4000

Innhold/annonser:

Tidsfrister for stoff, annonsebestillinger og materiell er den 8. måneden før det skal på trykk.

Forsidebildet:

Fellesbeite på solsikke.
Foto: Erland Røed.

**Dronningenes
årlige merkefarge:****Styret i Norges Birøkterlag:**

John-Anders Strande (leder)

Tlf: 970 03 164

john_strande@hotmail.com

Gunnar Konradsen

Tlf: 994 97 938

gunkon@online.no

Alf Løvjomås

Tlf: 913 46 684

aloevjom@online.no

Kari-Anne Forsmo Thygesen

Tlf: 988 34 466

karianne.thygesen@gmail.com

Eli Åsen

Tlf: 404 61 492

honningeli@gmail.com

Fra direktesendingen, Katrine til venstre og Heidi til høyre, sammen med reporter Elise Einem og fotograf fra redaksjonen.

Birøkt for en halv million seere

I juni ble vi invitert til TV2s God morgen Norge å vise birøkt og honning! Programmet er et av landets mest sette på lineær-TV og sendes på formiddagen. Dette er for birøktneringen en god arena å gi folk et innblikk både i hvordan birøkt foregår, og at norske honninger kommer i mer enn to versjoner, sommer- og lynghonning.

Seerne fikk vite litt om bikubens indre liv og bienes oppgaver om sommeren, sammen

med kommunikasjonsansvarlig Astrid Bjerke Lund. Det andre av to innslag ble en hyggelig prat om norsk honning, om de ulike sortshonningene og hvor ulike de er i smak og konsistens, med honningsensoriker Heidi Midtflå. Generalsekretær Katrine Røed Meberg hadde tydelige råd for den som ønsker å kjøpe norsk honning: Se etter Nyt Norge-merket eller kjøp direkte av en birøkter.

Det du trenger til din birøkt!

www.ktd.no eller 91 71 71 56

VURDERING AV DRONNINGENE

Da er vi midt i sesongen, høsting av sommerhonning og forberedelse til lyngtrekket er i full gang. Og så er det en annen viktig ting som jeg gjør nå. Bestemme hvilke dronninger som skal byttes ut. Jeg bytter ikke dronninger før etter droneslaget, men jeg tar en vurdering nå i juli for hvilke dronninger som skal byttes. Jeg prøver alltid å bytte de som er på sin tredje sesong (2 år gamle). Da teller jeg året de kryper som første sesong. Og så bytter jeg de som ikke gjør det så bra, eller utmerker seg negativt. Det jeg vurderer er:

Vårutvikling: Er ikke bistyrken stor nok til skattekasse før i slutten av mai, vil jeg helst bytte den ut.

Så er det honningmengde: Samler de mindre honning en de andre bifolkene jeg har, er det på tide å bytte.

Det siste er hissighet: Prøver de å stikke når du åpner opp lokket, eller de følger deg til bilen og summer hissig rundt ørene dine, er dronningen klar for å byttes.

BIENE HAR KAN HENDE ALLEREDE ORDNET

Jeg avler mine egne dronninger, gjør du ikke det så ta kontakt med birøkterlaget og spør dem hvem som selger dronninger. En ting du må passe på, er at det kan ha forekommet et stille bytte, da kan det gå to dronninger, mor og datter, og legge egg.

Er du misfornøyd med dronningen, er som regel også biene det. Det har hendt mer enn en gang at jeg har funnet den gamle dronningen, fjernet den, og satt inn en ny i et innføringsbur. For så å finne den drept av biene, da de allerede har laget en ny!

SLIK LETER DU OPP DRONNINGA

Så er du i tvil, eller ikke finner dronningen, kan du sile biene gjennom et dronninggitter. Det kan gjøres på følgende måte: Du lager et nytt yngelrom med lyse utbygde tavler,

Tid for å ta beslutninger om dronninger.

flytter det gamle yngelrommet til siden, setter det nye på bunnbrettet, legger et dronninggitter over og en tom kasse oppå der. Ha enda en tomkasse klar på siden. Jeg setter det gamle yngelrommet oppi taket, slik at dronningen ikke faller ut under. Så tar du en og en ramme fra det gamle yngelrommet og rister/koster biene forsiktig opp i tomkassen over det nye yngelrommet. Biene vil da trekke ned gjennom dronninggitteret til de nye utbygde rammene. Går dette tregt kan du bruke litt røyk, eller vann. Når alle biene fra gammelt yngelrom er ristet av, vil du etter hvert finne dronningen på toppen av dronninggitteret. Yngeltavlene setter du i tomkassen som står ved siden av. Når du har fjernet den gamle dronningen, setter du den nye i et innføringsbur, og henger den nede i det nye yngelrommet. Det gamle yngelrommet setter du på toppen, eventuelt skattekasser oppå der.

Dette gjør jeg i begynnelsen av august, etter droneslaget, men så tidlig at yngelen i det gamle yngelrommet rekker å krype før innvintring, ca. 21 dager. Men jeg vil anbefale å bytte dronning etter to år, da slipper du problemer med stille skifte, det er mindre risiko for at de svermer og mindre risiko for at det blir en dronemor.

-Ellers vil jeg ønske de som skal på lyngtrekk lykke til, og kjør forsiktig! Foto: Arnt Rino Høiland.

De største honningproduserende landene i verden

Kina ligger klart på førsteplass med 461 900 tonn, og står for over en fjerdedel av verdens totale produksjon. Her er listen:

- ▶ Kina – 461 900 tonn
- ▶ Tyrkia – 118 297 tonn
- ▶ Iran – 79 535 tonn
- ▶ India – 74 204 tonn
- ▶ Argentina – 70 437 tonn
- ▶ Russland – 67 014 tonn
- ▶ Mexico – 64 320 tonn

Landene på listen har ulike styrker: Tyrkia dominerer produksjonen av pinjehonning, Iran og India har sterke tradisjoner og vekst i birøkt, mens Argentina eksporterer store mengder til Europa og USA. Russland er kjent for spesielle honningtyper som bokhvetehonning, og Mexico produserer mye økologisk honning.

Kilde: Informasjonen er samlet av Wionews.com fra worldpopulationreview.com, en nettside som samler demografiske data fra hele verden.

Lagånd for biehelse

Etter skrekkvinteren 2024/2025 gjør Larvik og Omegn birøkterlag mye. De startet med å samle kunnskap.

Husker du saken om Larvik og Omegn birøkterlag i 2025, og det alvorlige medlemsmøtet? På én vinter var hele 40 % av biene i laget tapt. 144 av 363 bifolk døde. Morten Bull fra Østfold var på møtet med et tydelig budskap: Her er det for mye bier og for lite mat! Og det er ikke den eneste gangen den erfarne birøkteren har advart: protein-nød gir vinterdød.

HONNING IKKE VIKTIG

Jeg møter en dugnadsgjeng som absolutt ikke har mistet motet. Men de tar situasjonen på alvor og har tenkt konstruktivt.

-Vi har et godt samhold i laget, og medlemmer som ønsker å finne løsninger, og det er viktig, smiler Anita Borg. Medlemmer, styret og vara-ene til styret – mange er med og drar lasset i dugnaden du skal få lese om her.

-Vi har ikke svarene på hvorfor vintertapet ble så stort, og trolig spiller varroa en rolle, sier Magne Nilsen. Nå gjør mange mye for å bekjempe midden og virusene den har med seg. Noen bruker maursyre på sommeren, mange bruker oksalsyrefordampning. Oksalsyredrypping brukes senere, når biene har gått i klase.

-Det var ikke uvanlig å se bier med forkrøplede vinger her, legger han til. I tillegg til midden og virusene som medfølger, så mener han at klimaet har endret seg fort. Han kaller Vestfold for «Solkysten», og syns ikke det er rart at dette distriktet er det som først rammes av tørke på sommeren.

-De siste årene har naturen på en måte «stengt ned» på slutten av sommeren, naturen tørker ut og går i dvale.

Slik var det ikke for 15-20 år siden, husker han.

Magne er tidligere mangeårig lokallagsleder, og så kursansvarlig, med mange flotte sesonger med nybegynnere bak seg. Men ikke nå.

-Vi venter med nybegynnerkurs til vi har kontroll på biehelsen, sier han.

LAGER PROTEINFÔR PÅ DUGNAD

-Så har vi hørt på Morten Bull, og absolutt fattet interesse for proteiner, sier Anita.

Vi har lært om vitellogenin og de ulike sterolene som biene behøver, det er veldig interessant.

De har lett og funnet ulike forskningsartikler om temaet, både amerikansk og russisk forskning, og av norske Gro Amdam. Utgangspunktet for oppskriften er fra Randy Oliver. I 2024 fylte laget en minibuss og dro på fagtur til Sverige. Der besøkte de birøkter Natalia Afanaseva, opprinnelig russisk, og hennes birøktkunnskap fra hjemlandet omfattet også hvilke stoffer som kan hjelpe biene.

I fjor startet styret en dugnad med produksjon av proteinfôr til medlemmene. Ikke til bruk året rundt, men ved trekkpauser på sommeren, og som sikring fra midten av juli og i august, i den perioden vinterbiene skal lages.

De skaffer ingredienser, og kjøkkenmaskinen får kjørt seg når de møtes for å fylle på lageret i fryseren. Medlemmene henter det de trenger, og vippser. Alt gjøres til selvkost, og er tillitsbasert, sier Anita.

-Til vi har kontroll vintertapene, til biene holder seg friske, så bryr vi oss lite om honning og andre produkter.

Det viktigste er å ha bier til neste vår.

Erik Pedersen har statistikken for vintertap blant medlemmene: Det gikk fra 40% i 2025 til 14% i år! Styret trekker ingen konklusjoner, og trolig er det flere faktorer som spiller inn. Styret har ikke oversikt over hvor mange medlemmer som benyttet dette fôret i fjor sommer. De så bare at det ble brukt, og det er de glad for.

-Etter det store vintertapet har vi også jobbet mye med varroabekjempelse, sier Erik. Lagets anbefaling er omtrent den samme som Norges Birøkterlag anbefaler i varroaheftet, og også oksalsyre deles ut til lagets medlemmer.

OPPSKRIFT: PROTEINFÔR TIL HONNINGBIER:

- ▶ 12 kg sukker
- ▶ 3 kg ølgjær
- ▶ 1,5 kg eggeplommepulver (Nortura)
- ▶ 7 ss kanel

Dette blandes godt.

2,3 l vann kokes opp.

En liten håndfull tørket timian has i 3 dl kokt vann, trekke 2 minutter. Sil og tilsett.

- ▶ 5 dl solsikkeolje
- ▶ 2 dl sitronjuice

Bland alt oppi den tørre blandingen og la den eltes i en kjøkkenmaskin til alt er godt blandet.

Kjevles ut eller på annen måte klem ut til cirka 1 cm tykk masse som plastpakkes og fryses i plater som inneholder minst 250 gram.

I perioder hvor en mistenker knapphet på pollen, gis fôret til biene (åpne plasten og legg oppå dronninggitteret). Gi mer så lenge de tar det ned.

FORSKER VIDERE

Laget deler generøst oppskriften til alle som trenger. Men dette styret hviler ikke. De mangler hvertfall én komponent, et sterol som de vet finnes i rødalger.

-Nå blir det å reise ut til Svenner Fyr og på med dykkermaska, sier Erik Pedersen. Eller kanskje vi må reise nordover for å finne renere havområder. Uansett, vi vil tørke det, kjøre det i blenderen og tilsette i fôret.

Laget har også satt opp en studie som de ønsker midler til å sette i gang. Her vil de bruke søsterdronninger slik at arvematerialet er omtrent likt. Bifolkene skal stå hos flere birøktere.

Det skilles på fôret som gis i juli og august. Noen bifolk skal få proteinfor I (oppskriften her), noen får proteinfor II (det nye proteinfôret som utvikles) og noen får ikke proteinfor. Tanken er at prosjektet skal pågå i 3 år.

Les relaterte artikler i Birøkteren nr. 6/2024, 4/2025 og 8/2025.

Dagens dugnadsgjeng, fra v. Magne Nilsen, kursansvarlig, Erik Pedersen, leder, Bjørn Gramm, kasserer, og Anita Borg, styremedlem.

RUNDT ÅR 2000 bestod laget av et tjuetalls eldre menn. I Magne Nilsens ledertid vokste medlemstallet med nye birøktere av begge kjønn, til over 70. Et grundig kursopplegg med mye praksis er nok en av grunnene.

MR. FIXIT: Bjørn er den som finner og tilpasser utstyr, skaffer råvarer og pløyer bruktmarkedet etter storkjøkkenapparater som letter jobben. Laget har også apparat for autoklaving av bivoks, og her: vokspressa som benyttes av medlemmene, i tillegg til et utstyrt slyngerom.

Proteinfôr lages, og storkjøkkenutstyr gjør jobben lettere.

FINMALT: Ølgjæren er noe som må finknuses bedre med blenderen, sier Bjørn Gramm.

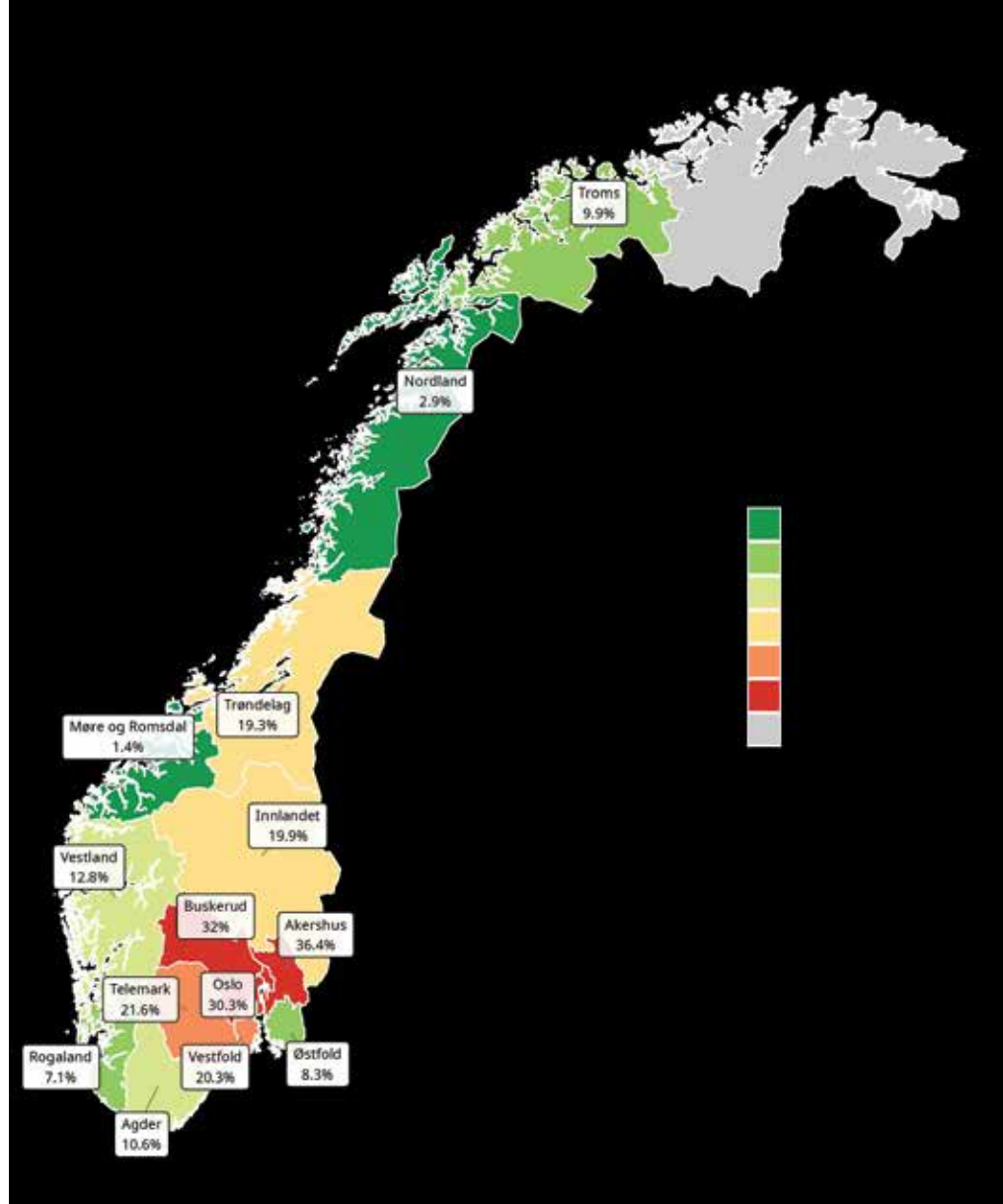

VAKUMpakking av fôret. Effektiv produksjon når alle bidrar.

FYLLER FRYSERN: Pakkene med proteinfôr blir brukt, og det er vi glad for sier Anita. Som fyller opp med nye forsyninger.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

Østlandet hardest rammet

■ - Men bildet av vintertapene 2025/2026 er sammensatt.

Hvert år spør Norges Birøtterlag sine medlemmer om hvor mange bifolk de mistet gjennom vinteren. Årets undersøkelse fikk svar fra 846 birøktere med til sammen 14 367 innvintrede bifolk - et solid grunnlag for å si noe om hvordan vinteren 2025/2026 har vært for biene i landet vårt.

Det korte svaret: 18 prosent av alle produksjonsbifolk gikk tapt. Så høye tap har vi bare sett én gang før, i 2013. Bak dette gjennomsnittet skjuler det seg store geografiske forskjeller og noen overraskende funn om hvilken rolle birase og fôrtype spiller.

STORE FORSKJELLER MELLOM FYLKER

Det mest slående funnet i årets undersøkelse er hvor ulikt det har gått avhengig av hvor i landet du holder bier. Birøktere på Østlandet, særlig i nærheten av hovedstaden, opplevde tap langt over landsgjennomsnittet:

- ▶ Akershus: 36%
- ▶ Buskerud: 32%
- ▶ Oslo: 30%

I den andre enden av skalaen finner vi kystfylkene i vest og nord, der mange birøktere kom seg gjennom vinteren med lave tap:

- ▶ Møre og Romsdal: 1,4%
- ▶ Nordland: 2,9%
- ▶ Rogaland: 7%

Dette er ikke tilfeldigheter. Statistiske analyser viser at geografi er den aller sterkeste forklaringsfaktoren for vintertap, og at den holder seg selv når vi kontrollerer for birase, fôrtype og bigårdsstørrelse. En nærliggende forklaring på de geografiske mønstrene er varroasituasjonen: birøktere som oppga å holde bier i et varroafritt område hadde et gjennomsnittlig tap på bare 4,2 prosent — mot 19,5 prosent for resten. Det er nesten fem ganger lavere tap, og er i tråd med det vi vet fra forskning over mange tiår: varroa med medfølgende virus og patogener er den viktigste enkeltårsaken til vinterdød. Varroafrie områder finnes i stor grad langs kysten og i Nord-Norge — akkurat der tapstallene generelt er lavest. Geografi og varroasituasjon henger altså tett sammen, og det er trolig varroatrykket som er en av de viktigste driverne bak de geografiske forskjellene vi ser.

En annen mulig forklaring er at bietetthet spiller en rolle. Østlandet, og særlig Oslo og Akershus, er tett befolket, og det er rimelig å anta at det også holdes mange bifolk per kvadratkilometer i disse områdene. Høy bietetthet kan øke smittepresset mellom bigårder, særlig for varroa og

virusene som følger med, og kan bidra til at ressursgrunnlaget for biene, nektar og pollen, er under press i perioder. Om biebestanden i enkelte områder nærmer seg bæreevnen for landskapet, kan det tenkes at dette svekker bifolkenes helse og vinteroverlevelse. Dette er imidlertid en hypotese som ikke kan bekreftes fra disse dataene alene, og som ville kreve kobling mot data om bigårdstetthet og landskapsøkologi for å undersøkes nærmere.

BIRASE: ET MER NYANSERT BILDE ENN DE RÅ TALLENE VISER

De ujusterte tapstallene antyder store forskjeller mellom raser:

- ▶ Buckfast: 23%
- ▶ Krainer: 19%
- ▶ Hybrid/ukjent: 17%
- ▶ Brune bier: 9%

Men disse tallene kan ikke tolkes direkte. Brune bier holdes i stor grad langs kysten, akkurat de stedene der tapene er lave uansett. Og krainer dominerer på Østlandet, der tapene er høye. Rasene er med andre ord ikke jevnt fordelt geografisk, og det gjør direkte sammenligning misvisende.

Når vi justerer statistisk for geografi, fôrtype og bigårdsstørrelse, reduseres forskjellene mellom rasene betydelig. For brune bier forsvinner over halvparten av den tilsynelatende fordelingen — den lave tapsprosenten reflekterer i stor grad hvor disse biene holdes, ikke rasen i seg selv. Heller ikke sammenligningen mellom buckfast og krainer, de to rasene som faktisk overlapper geografisk, gir noe entydig svar: i 4 av 9 fylker hadde buckfast høyere tap enn krainer, i de resterende 5 var det omvendt. Det er altså ikke mulig å si fra disse dataene at valg av birase i seg selv har avgjørende betydning for vinteroverlevelse.

FÔRTYPE: BIFÔR-BRUKERE HADDE HØYERE TAP

Et overraskende funn gjelder fôrtype. Birøktere som brukte Bifôr hadde et tap på

25,3 prosent, mot 13,4 prosent for dem som brukte sukkeroppløsning. I den statistiske modellen tilsvarer dette omtrent dobbelt så høy sjanse for tap.

Betyr dette at Bifôr er skadelig for biene? Sannsynligvis ikke direkte. Når vi undersøker dette nærmere, viser det seg at Bifôr-bruk er mer utbredt på Østlandet enn i resten av landet — men at den geografiske forklaringen bare står for drøyt 4 prosent av effekten. Bifôr-effekten holder seg altså selv når vi tar hensyn til geografi.

En mer sannsynlig forklaring er at Bifôr-bruk er et kjennetegn ved bestemte driftsmetoder. Sukkeroppløsning og Bifôr skiller seg ikke bare som produkter — brukerne skiller seg trolig også i når og hvor mye de fôrer, og i generell oppfølging av bifolkene. Det er disse underliggende forskjellene i praksis, snarere enn selve fôrproduktet, som mest sannsynlig forklarer det vi ser i dataene. Kontrollerte studier på fôringstidspunkt og -mengde ville være nødvendig for å fastslå årsakssammenhenger.

STØRRELSE PÅ DRIFTSENHETEN: INGEN KLAR SAMMENHENG

Mange tror at store driftsenheter er mer profesjonelt drevet og derfor har lavere tap. Årets data gir ikke støtte til dette. De tapstallene var:

- ▶ Store driftsenheter (51+ bifolk): 19,4 %
- ▶ Mellomstore driftsenheter (11–50 bifolk): 16,3 %
- ▶ Små driftsenheter (≤ 10 bifolk): 18,2 %

Forskjellene er små og ikke statistisk signifikante. Det ser altså ikke ut til at driftsstørrelse i seg selv er en avgjørende faktor for hvor godt biene overlever vinteren.

AVLEGGERBIFOLK: 29 PROSENT TAP

Blant de 591 birøkterne som hadde laget avleggere i 2025 gikk 29 prosent av avleggerbifolkene tapt — betydelig høyere

enn for produksjonsbifolk. Dette er ikke uventet, ettersom avleggere er mer sårbare gjennom sin første vinter. Så her må vi forbedre praksisen vår og heller lage færre, men sterkere avleggere for å få ned tapet.

HVA FORTELLER DETTE OSS?

Årets undersøkelse tegner et bilde der geografi er den dominerende faktoren for vintertap i Norge. Det er ikke i første rekke hva slags rase du holder, eller hva du fôrer med som avgjør om biene dine overlever vinteren — det er i stor grad hvor du holder dem.

Raseforskjeller ser ut til å spille en mindre rolle — i hvert fall mellom krainer og buckfast, som er de vanligste rasene i samme geografiske område. Fôrtype fortjener videre oppmerksomhet, selv om vi ikke kan trekke kausale konklusjoner fra disse dataene alene.

Et bekymringsfullt trekk i det samlede datamaterialet er at vintertapene for Norge som helhet ser ut til å øke over tid. En analyse av COLOSS-data fra 2011 til 2026 viser en statistisk signifikant stigende trend, med en estimert økning på om lag 0,5 prosentpoeng per år, tilsvarende rundt 7 prosentpoeng over hele 15-årsperioden ($p = 0,045$). Det er imidlertid viktig å merke seg at denne nasjonale trenden i stor grad er drevet av utviklingen på Østlandet, som er den eneste landsdelen der trenden er klart signifikant ($p = 0,0015$, helning +0,87 pp/år). For Vestlandet, Trøndelag, Sørlandet og Nord-Norge er det ingen tilsvarende signifikant utvikling. Trendene er dessuten statistisk forskjellige mellom landsdelene ($p = 0,002$), noe som understreker at det nasjonale gjennomsnittet skjuler et svært ulikt bilde.

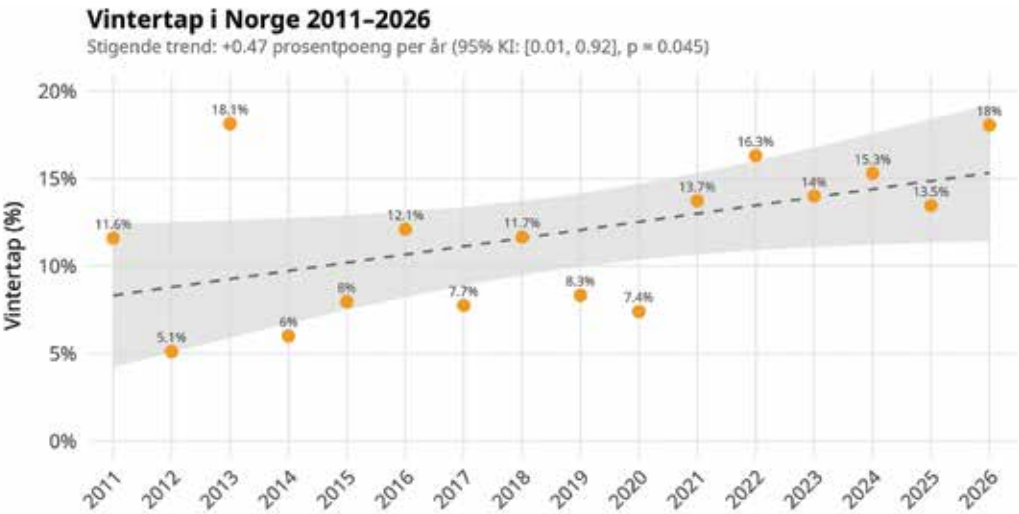
For birøktere på Østlandet er det grunn til å se nærmere på hva som skiller de som klarer seg godt fra dem som opplever store tap — og om det finnes lokale tiltak som kan bidra til å snu den stigende trenden. Spørsmål om lokal bigårdstetthet, smittepress mellom bigårder og

ressursgrunnlaget i landskapet bør stå sentralt i det arbeidet.

Undersøkelsen ble gjennomført våren 2026 og er en del av det internasjonale COLOSS-nettverkets overvåkingsprogram for honningbiedødelighet.

Takk til alle birøktere som tok seg tid til å svare.

AV LINN FENNA GROENEVELD,
DR. SCIENT BIOLOGI

Figuren viser trend; økende vintertap siste 15 år.

Fylke	Antall Birøktere	Bifolk innvintret	Bifolk tapt	Tap %
Akershus	101	1222	445	36.4
Buskerud	49	696	223	32.0
Oslo	34	122	37	30.3
Telemark	71	1700	368	21.6
Vestfold	63	1406	285	20.3
Innlandet	85	2995	597	19.9
Trøndelag	64	886	171	19.3
Vestland	104	1135	145	12.8
Agder	72	1541	164	10.6
Troms	17	192	19	9.9
Østfold	54	435	36	8.3
Rogaland	53	1253	89	7.1
Nordland	31	208	6	2.9
Møre og Romsdal	47	574	8	1.4
Finnmark	1	2	0	0.0
Norge totalt	846	14367	2593	18.0

Illustrasjon: Vintertap 2025–2026 per fylke og hele landet.

Vossamøtet

16.-18. oktober 2026 på Park Hotell Voss!

Program og informasjon: boobi.no/Vossamotet

Kjartans Honning er i god vekst og vi har i tillegg vunnet mange internasjonale priser.

**Alle typer
honning ønskes kjøpt.
Rask betaling
og god pris.**

**KJARTANS
HONNING**

SIDEN 1938

Telefon: 916 25 700 - E-post: post@kjartanshonning.no
www.kjartanshonning.no

Blåklokke og blåklokkebie

Fra juli til september blomstrer blåklokkene *Campanula spp.* som er en hel familie av klokker. De foretrekker tørre og lysåpne voksesteder med ikke alt for næringsrik grunn. Den liker seg godt på beiter, og er i tilbakegang i deler av landet der beitedriften har tatt slutt. Likevel er den en svært vanlig plante de aller fleste steder.

Blåklokkebia *Melitta haemorrhoidalis* er avhengig av pollenet fra nettopp blåklokke. Nektar kan de hente også fra andre blomster. Om natten eller når været er dårlig så kan spesielt blåklokkebie-hannene hvile inne i blomstene.

Hannene og hunnene hos denne arten er ulike. Hunnene er mørke med rød bakstuss, mens hannene har en god del lysere gråbrun pels med mindre rødfarget bakstuss.

Blåklokkebiene finnes mest ved kysten på Østlandet og Sørlandet, hvor de lager reirene spredt hver for seg i bakken. Flytid er juni og juli, og denne biearten er registrert som LC least concern – altså livskraftig.

Blåklokker er også tilpasset humler, som kryper helt inn og tar tak i griffelen, og får et dryss av blomsterstøv over seg, som de tar med til den neste blomsten de besøker.

Kilde: Nibio, Norges Birøkterlags Felthåndboken (SamBi) 2025/3. utg, og Artsdatabanken.

Melitta haemorrhoidalis, blåklokkebie.
Foto: Jakob Fahr, CC-BY-NC.

Blåklokkebie, ill. Melissa Oddie.

Overvåking med lokkestasjon

■ Hvis du vil vite om den asiatiske geithamsen er hos deg.

Asiatisk geithams (*Vespa velutina nigrithorax*) er en invasiv art som utgjør en alvorlig trussel mot honningbier og andre pollinerende insekter. Siden 2004 har arten spredt seg raskt i Europa. Vi må forberede oss på at den også vil komme til Norge. Der den har blitt observert i Europa, har man lett etter og fjernet bolene til denne invasive arten for å begrense spredningen så mye som mulig. Enkelte dronninger kan lett bli forflyttet over lange avstander med varetransport for eksempel, slik at det også kan oppstå bol på steder langt fra områder hvor den har etablert seg.

For å oppdage arten så raskt som mulig kan det være lurt å bruke lokkestasjoner om sommeren. Ideen er at man tilbyr en til en sukkerløsning til den asiatiske geithamsen, som vil la seg friste hvis de er i området. Selvfølgelig vil også andre veps og den europeiske geithamsen bli tiltrukket, men siden stasjonen ikke dreper noen insekter er dette ikke noe stort problem.

SLIK LAGER DU DIN EGEN LOKKESTASJON:

En lokkestasjon er en beholder, for eksempel et honningglass, der det er skåret en spalte i lokket. En stripe svampeklut trekkes gjennom lokket, som suger lokkevæsken ut av beholderen. Insekter kan dermed ikke drukne i væsken, men kan forsyne seg. Beholderen plasseres for eksempel på et kubetak i bigården eller på et sted som er lett å observere. Etter 2–3 dager sjekker man hvilke insekter som har blitt tiltrukket av lokkevæsken. Om du mistenker at du ser den asiatiske geithamsen skal denne

Utstyret du behøver.

fotograferes/filmes og rapporteres til post@norbi.no. Ved positiv artsbestemmelse får du informasjon om hva som skal gjøres fra Norges Birøkterlag.

OPPSKRIFT PÅ LOKKEVÆSKE

Dette er en oppskrift som holder seg godt i kjøleskapet:

- ▶ 1/3 hvitvin (søt) eller rødvin (søt)
- ▶ 1/3 mørkt øl
- ▶ 1/3 saft med sukker! (f.eks. bringebær)

Denne alkoholholdige blandingen lokker geithams og veps svært effektivt til seg. Man trenger ikke å være redd for at dette vil lokke til seg flere geithams enn vanlig. Men geithams som allerede jakter i hagen eller på biene spiser gjerne av lokkevæsken, og kan dermed enkelt observeres og fotograferes!

Husk at asiatisk geithams kan forsvare bolet sitt. Stikk, særlig av mange individer samtidig, kan utløse en allergisk reaksjon helt til anafylaktisk sjokk. Så bare ta bilder og hold deg unna bol.

AV LINN FENNA GROENEVELD,
DR. SCIENT BIOLOGI

Denne lokkestasjonen setter du f.eks på et kubetak.

Vær så god: Din egen ID-guide

Foto: Gilles San Martin
Licence: CC BY-SA 4.0, Creative Commons
Attribution-ShareAlike 4.0 International

Gult ansikt og kjever.

VED MISTANKE

Ta bilde/video og meld fra til
norbi.no

Foto: se artfakta.se - søk vespa velutina

ID-NØKKEL

ASIATISK GEITHAMS

(*Vespa velutina*)

Gjør deg kjent med hvordan den asiatiske geithamsen ser ut, den er en invasiv art som vil true biologisk mangfold og bier. Bruk ID-nøkkelen for å se forskjell på den og andre veps.

**NORGES
BIRØKERLAG**

Med denne utgaven av Birøkteren får du en hendig ID-guide for asiatisk geithams. Det finnes mange slags veps og det er ikke alltid lett å se forskjell. Denne guiden med bilder

og størrelser gjør det lettere å kjenne igjen den asiatiske geithamsen.

ID-guiden tåler bruk og vi anbefaler å ha den f.eks i lomma på bidressen.

Erik Faye-Schjøll advarer sterkt mot å la seg blende av de vakre blomstene på rhododendron-buskene. - Birøkerne bør advare, råder han.

Den skumle rhododendronen

Rhododendron er vakker når den blomstrer, men næringsbirøtter og skogmann Erik Faye-Schjøll på sommerøya Tjøme advarer.

- Honningbiene våre skyr rhododendron-buskene, mens humler og flere arter villbier samler gjerne både nektar og pollen i de flotte blomstene. Det kan virke som de er dummere enn honningbiene, men sannheten er vel heller at de tåler mer, sier Erik Faye-Schjøll. Hans advarsler mot rhododendron har flere årsaker.

KVELENDE EFFEKT

Opprinnelig er enkelte rhododendron-arter kjempehøye trær som farger åssidene. Hos oss blir de bare noen meter høye busker, men de er så tette og de sprer seg på

praktisk talt alle tenkelige måter, at de utgjør en stor trussel mot det naturlige biologiske mangfoldet i skogkantene.

- Verre er det hvis den giftige nektaren og pollenet tar livet av mange ville insekter uten at vi oppdager det. Alle vet jo hvor viktig det er at vi mennesker oppfører oss slik at vi holder liv i naturen rundt oss.

Erik forteller at rhododendron på linje med flere andre planter også bruker kjemi til å forgifte andre planter som de oppfatter som truende. Det er altså ikke bare at de stenger for sollyset, som gjør at de helt tar over området der de etablerer seg.

ALT GÅR NÅR DU ER PEN

Faye-Schjöll sammenligner med treslaget sitkagran. Få synes dette bartreet er spesielt pent. Derfor bruker det offentlig årlig titalls millioner av kroner på å fjerne disse trærne som ble planter langs Vestlandskysten i flere tiår. De tålte klimaet godt og ga greit med tømmer på steder hvor vanlige graner sliter.

Men de sperret utsikt, og verre: De var ikke pene. Derfor er få imot at denne fremmede arten som kan fordrive annen lokal vegetasjon, fjernes.

Med rhododendron er det annerledes.

- Kan det komme av at den er pen, spør han, og legger til:

- Menneskets behov for midlertidig skjønnhet burde veie betydelig mindre enn behovet for tømmer.

SNART FOR SENT

Rhododendron setter frø. Disse spres effektivt i tillegg til rotskudd. Derfor koster rhododendron-bekjempelsen store summer hvert år i Storbritannia.

- Selv om klimaet langs norskekysten ligner mer og mer på Storbritannia etter hvert som klimaet forandrer seg, ligger vi akkurat den ene eller de få varmegradene under, slik at frøene ikke modnes hos oss. Jeg er sikker på at om kort tid, vil vi se frøspredning også i Norge, og da har vi langt på vei tapt kampen, sier han.

Det er altså nå at vi må reagere, og her mener han at birøkterne bør spille en sentral rolle.

- Birøktere forstår mekanismene i naturen, og derfor bør vi engasjere oss i å hindre ytterligere spredning av rhododendron.

MAD HONEY

I Himalaya (og noe i Tyrkia) samler en stor asiatisk sosial bieart, *Apis dorsata laboriosa*, nektar og pollen fra en av de vanligste rhododendron-artene som vi også har importert til norske hager. Biearten lager store vokskaker under greiner ute i det fri, og tradisjonen med å høste slik honning har lange tradisjoner.

Saken er at honningen inneholder en viss mengde av giftstoffet *grayanotoxin*. Effekten gjør at honningen kalles mad honey.

Derfor blir rhododendron-honning brukt som tradisjonell medisin, men også som rusmiddel. Ifølge Faye-Schjöll skal det lite til før du får en psykedelisk rus.

Honningen har også blitt brukt i krigføring. Soldatene som fikk i seg mad honey klarte ikke å stå på beina og de mistet helt besinnelsen. I krigføring (og på de fleste andre områder) er dette dårlige egenskaper. Trøsten var at et døgnstid etterpå vendte det vanlige livet tilbake.

Som birøkter, oppfordrer Erik Faye-Schjöll til å ha et aktivt forhold til å begrense spredningen av rhododendron. I det minste burde vi slutte og selge og plante ut nye busker av dette slaget.

Før det blir for sent.

RHODODENDRON-SLEKTA

Rhododendron (bokmål) eller rhododendron (riksmål), fra gresk *rhódon* «rose» og *déndron* «tre», også kalt alperose, er en slekt i lyngfamilien med mer enn tusen arter. Den er den mest artsrike av alle slekter med forvedede planter. De fleste artene har fargerike blomster. Det finnes både eviggrønne og løvfellende arter. De blomstrer på våren eller forsommeren, og kort etter vokser nye blad.

Rhododendronslekten finnes som krypende fjellplanter, som små og store busker og som trær på opptil 30 m. Plantene er vanligvis saktevoksende.

Kilde: Wikipedia

AV ROAR REE KIRKEVOLD, BIDRAGSYTER

Laurynas er sikker, dette er bjørnens verk. Alle foto: Privat.

Bjørnetrøbbel

Laurynas Sirutis er birøtter i Grue kommune i Hedmark og er én av flere som har hatt uønskede gjester denne forsommeren. Statens naturoppsyn er varslet.

-16. mai fikk jeg telefon om at noen av mine bikuber var veltet.

- Det er en ubehagelig følelse, og jeg rakk å se for meg ulike scenarier på vei til bigården, som ligger i Djupdalen ved Skarnes, sier Laurynas. Han ble overrasket over at det faktisk var bjørn han hadde hatt på besøk. To bifolk var i praksis ødelagt, og yngelen spist, og utstyret slått i stykker.

-100% SIKKERT AT DEN VIL KOMME TILBAKE

-Bjørn elsker yngel, det er verdifulle proteiner.

Derfor gikk to bifolk tapt. Men jeg visste at den ville prøve å komme tilbake, når den vet hvor den finner et godt måltid. Så jeg installerte et strømgjerdessystem samme dag, som jeg ble ferdig med kl. 03 neste natt.

Bjørnen hadde også vært innom en annen av Laurynas' bigårder, så nå har han satt opp strømgjerner ved to av sine mange bigårder. Dette er et flyttbart strømgjerde og mye spinklere enn de solide bjørnegjerdene som settes opp på lyngplassene i Hedmark, som Hedmark birøkterlag har fått midler fra statsforvalteren til å installere.

Var det denne ryggen? Knipset 5 km fra bigården, den 27. april.

Men bamsen skulle hvertfall få en ubehagelig opplevelse, og forhåpentlig miste lysten.

-Det kostet mer enn 10-15.000 kroner å få opp et gjerdesystem bestående av stolper, netting, batteri, trevirke og minst 6 timers egeninnsats. Jeg har forsikring, og jeg venter på svar fra forsikringsselskapet, sier han.

Laurynas varslet også kollegaer gjennom «Ferske birøktere..» på Facebook. Han vil at folk i området er klar over risikoen, og det er flere birøktere som har meldt om bjørneskader i Kongsvinger og Grue/Finnskog. Det kan virke som det er flere ulike bjørner.

ANDRE HAR DET VERRE

-Jeg kjenner birøktere over hele verden, og har en venn som har 600 bifolk i Estland. Der har han biele i et område med mye bjørn, og det er ikke uvanlig at birøkteren selv treffer på bjørn når han skal røkte.

-Han går med en stor pepperspray, av den typen politiet bruker, forteller Laurynas.

Av bestemoren hørte han om bjørn, og ikke alle skydde mennesker. Som selveiende bønder i Litauen ble familien sett på som en fiende av Sovjetstaten, og hun var en av de mange tusen som havnet i eksil i Sibir.

-Ungbjørner kan være uberegnelige. Ei binne med unger likeså. Det hørte jeg som barn.

Bjørnen i Skarnes har vært tilbake og prøvd seg på gjerdet. Strømtråden var dratt ut av klypene, men gjerdet stod og bikubene var urørt. Bjørnen fikk seg en ubehagelig kilevink, opplegget fungerer. Og Laurynas vil ikke bjørnen til livs. Som han sier:

- Jeg lever og arbeider i naturen, og må dele. Noen ganger med fugl, eller grevling, og noen ganger er det maur som spiser av lasset. Det må jeg akseptere. Men om f.eks bjørneangrep blir noe som skjer jevnlig, så blir det et stort problem, da blir det vanskelig å leve av dette. Allerede nå får jeg mye ekstrajobb, i tillegg til å stelle bier må jeg huske på å lade batterier, klippe gress ved strømgjerdene, osv.

HONNINGPRODUSENT I HEDMARK

Laurynas har flere hundre bifolk, og lærte birøkt i hjemlandet Litauen. Han høster allslags honning og leverer til Honningcentralen. Han løser også praktiske problemer underveis, og noen ganger har flere nytte av det.

Trolsk skog er hans firma, og kubekrakkene derfra er mange fornøyde med.

-Ja, de ble til en gang jeg skulle flytte en bigård, og det var 50 meter fra bilveien, pallene jeg brukte til kubekracker var søkkvåte og tunge. Da ble kubekrakkene til. Jeg har også mye utstyr innen vokssmelting, legger han til.

Laurynas har gode tanker rundt å dele kunnskap. I hjemlandet er birøkt en tradisjonsrik aktivitet som til og med har sin egen gudinne, Austėja. Mange birøktere er eldre og har mye kunnskap. Men kroppen er sliten.

Så Laurynas tilbød seg å jobbe i birøkten, mot å lære.

Å dra på lyngtrekk i Trysil er både jobb og friluftsliv for Laurynas. -Jeg kan campe, og bli 2-3 dager av gangen. Det er jobb og naturopplevelse. Av og til tar han med seg familien, og ungene på 10 og 12 trives også på fjellet.

Dette er vinn-vinn: verdifull kunnskap for nybegynneren, verdifull arbeidskraft for den erfarne. Fortsatt reiser han 1-2 ganger i året og besøker birøktere i andre land. Sist på Sicilia, hvor storbirøkteren hadde 2500 bifolk.

Norge blir smått i forhold. Han syns vi bør kunne levere mer honning til eksport.

-Vi burde ha ambisjoner om å bli landet med den beste lynghonningen! sier han.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

Labben som stod her er 10-15 cm bred.

Ferdig montert flyttbart strømgjerdessystem.

-Sammenhengen mellom birøkt og helse snakkes det altfor lite om, sa Peder Aaserud til bladet Psykologisk i 2025. Foto: Synnøve Fonneland, psykologisk.no.

Hives for Heroes

Peder Aaserud er europeisk ambassadør for en amerikansk organisasjon for veteraner.

Hives for Heroes ble etablert i Houston Texas i 2018 og har allerede 12000 medlemmer over hele USA. Alt startet med Steve Jimenez som hadde bak seg 10-15 år i US Marines, var ute av tjeneste, deprimeret og slet med PTSD. En kompis tok han med på birøkt, og birøkten gjorde ham godt.

-Steve Jimenez kom seg ut av «mørket» og ønsker å hjelpe andre, smiler Peder Aaserud, for dette er en gladhistorie! Steve har bygget opp organisasjonen som egentlig handler om å fortsatt være sammen med og støtte hverandre. Det er jevnlig møter, både for å røkte bier og for bare å være sammen.

NEWBEE

Hives for Heroes er for de som har tjenestegjort i forsvaret, lærer vi, men også andre lignende organisasjoner der en jobber tett på andre, som i politiet og ambulansetjenesten. På jobb er du tett på kollegaer over lang tid, f.eks ved utenlandsoppdrag, døgnvakter, o.l. En jobb der opplevelser av dramatikk, der det kan stå om livet, kanskje tap av kollegaer, og lignende opplevelser som kan fortsette å forstyrre nattesøvn i lang tid.

-Nettverket i Hives for Heroes etterligner det samholdet du hadde i tjenesten. Samtidig er det nettopp det samme som

skjer i bikuben: Biene står sammen, samarbeider, jobber for felles mål og støtter hverandre, hevder han.

Organisasjonen tilbyr tre steg: først er du newbee, og blir koblet med en mentor, og hele det første året er du med og jobber i bigården. Andre året får du starte med egne bifolk, og får finansieringshjelp av organisasjonen og ulike stipender. Tredje året blir du selv mentor og hjelper nye «heroes» i gang. Hives for Heroes samarbeider med lokale birøktere, som ofte går inn som mentorer.

BIRØKT OG OMSORG

-Dette er amerikansk kultur på sitt beste, smiler Peder. Veteraner i Amerika, det er åpent og ærlig. Fasaden betyr ingenting, og det er ingen evaluering. Og så det er sagt, både kvinner og menn er med, selv om det er en overvekt av menn, legger han til.

Men hvorfor akkurat bier? Det er ikke så krevende som å ha en hund, hevder Peder. Samtidig ligger det et potensiale om inntekt i andre enden. Hives for Heroes kjøper inn honning og selger videre, eller du kan selge selv. Han er stolt av å være kommersiell mentor og Europa-ambassadør, og er i Houston flere ganger i året. Peders bidrag er å strukturere selskapet slik at det fungerer når det vokser.

-Det er full fokus på USA men vi ønsker å ta organisasjonen til Europa, og tilby opplegget til fler enn veteraner. God psykisk helse er viktig for alle.

I USA er veteraner høyt respektert i samfunnet, samtidig er det mange som sliter, faller utenfor fordi de døyver problemene med rus, gambling, og selvmordsstatistikken er ikke god. I USA er det økonomiske nettverket tynt og har store hull, og folk er vant til å bidra til en god sak, noe veteraner er.

Så når Hives for Heroes gjør seg synlige, inviterer til galla for å samle penger, eller tilbyr glass med Hives for Heroes-logo, så stiller folk opp, bidrar med penger og kjøper honning.

Til v. Steve Jimenez, leder Hives for Heroes, og Peder Aaserud. Foto: privat.

EN PAUSE FRA JAGET

For egen del har han også landet på birøkt, som hobby. Fem bifolk fordelt på to hager i Asker, og nå med bestått kompetansekurs.

-Jeg har en bror som er biolog, og selv gikk jeg til business. Jeg har levd et karriereliv som er langt fra jordnært, sier han.

Han har en imponerende CV. Peder Aaserud har i nærmere tjuve år vært med å bygge og skalere selskaper både i Norge og internasjonalt. Han var også del av Beefutures, den norske startupbedriften med smarte kuber. Hans rolle som Chief commercial officer betydde 100 reisedøgn i året og møter med mange urbane birøktere i hele USA og Europa.

-Jeg har alltid likt lukten av honning, og vært fascinert av flyvende insekter. Har tenkt på det i mange år, at jeg måtte gjøre noe helt annet, som ikke bare var å ta nok et vinkurs, starte et treningsopplegg eller annet som mest har med «fasadebygging» å gjøre.

Jeg ringte Ole Lund i Asker birøfterlag, der jeg ble kjent med en fantastisk gjeng, Ole, Erik Roede og de andre. Det var et godt kurs, profesjonelt og ryddig.

Han beskriver de første 2-3 årene som birøkter som en vei fra frykt til fascinasjon, og samtidig en måte å finne tilbake til seg selv. Han var gjennom en tung periode privat, og biene ga ro og retning. Han hevder at spesielt menn i 40-50 årene kan havne i et jag, og der mange spør seg: er det dette jeg skal gjøre? Gir det mening for meg?

-Jeg mener birøkt kan bidra til bedre psykisk helse. Fordi spesielt menn lider i stillhet, og birøkt tvinger deg til å puste rolig, fokusere på bisamfunnet slik at du får en pause fra jaget. Biene har vært her i 100 millioner år. Vi mennesker trenger kontakt med naturen, vi er også natur, som biene.

I tillegg berømmer han birøkterne i laget, og det sosiale samværet.

-Birøktere er ålreite folk.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

Merkeregler ved salg av honning

For deg som selger egen honning til sluttbruker er det lurt å sjekke at du følger reglene.

Dette skal honningglasset merkes med:

- ▶ Advarsel om at honning ikke skal gis til barn under 12 måneder.
- ▶ Holdbarhetsdato. For honning kan man bruke «Best før, god etter...», «Best før...» eller «Best før utgangen av...»-merking, og det er opp til birøkteren selv hvor lenge han eller hun kan garantere for honningens kvalitet. Honning er holdbar lenge, og for mange er det praksis å sette to år (minst) fra tappetidspunkt.

- ▶ Hvis holdbarheten er avhengig av oppbevaringsforhold, skal dette komme fram på etiketten.
- ▶ Nettoinnhold skal føres på slik at kunden vet hva hun betaler for (f.eks 500 gram honning).
- ▶ Husk også å merke med produsentens kontaktinformasjon.
- ▶ Merkingen skal ha en skriftsstørrelse og font som er leselig – ikke for smått.

Se også norbi.no/lover-og-regler

Illustrasjonsbilde: Glassene var klare for NM i Honning 2023 og merking var ikke det viktigste.

Omlarvingsdager fra egg lagt av Birøkerlagets fylkesdronninger er en flott måte å spre gode gener rundt om i landet. Sunne, friske og unge dronninger gir deg som birøker flere fordeler. Fra venstre: Andreas Bergstrøm, Tommy Gjermundrød og Odd Gjermundrød.

Den viktige og artige omlarvingsdagen

I Norge går birøkterne sammen om å skaffe de aller beste dronningene av krainer og brune bier. Det blir din fordel både direkte og indirekte.

Vi ble med på omlarvingsdag i Tønsberg og omegn Birøkterlag. 24 medlemmer dukket opp hos Odd Gjermundrød. 17 larvet om og inntil ett tusen nye dronninger startet sin «karriere» i Vestfold.

HVA ER DETTE?

Bak omlarvingsdagen ligger det et omfattende arbeid. Norges Birøkterlag kjører et avlsopplegg både på krainerbier og de nordiske brune biene. Her avles det fram de beste dronningene som kan skaffes. Mange av landets mest erfarne birøktere tester dronningene og sender inn vurderinger av hvordan de har prestert.

Her vurderes mange faktorer som gemytt, yteevne, honningsamling, tavlefasthet, hygiene og flere andre egenskaper. De beste dronningene går videre i avlsprogrammet.

Slik øker kvaliteten stabilt over mange år.

FYLKESDRONNINGER

Selv et så omfattende avlsopplegg har begrenset verdi hvis de gode dronningene ikke kommer ut til birøkterne. Derfor selger Birøkterlaget avkom etter de beste dronningene til fylkeslagene. Disse kalles Fylkesdronninger.

- Vi kjøper fem slike hvert andre år når Norges Birøkterlag tilbyr krainerbier som vi bruker, sier Odd Arne Gaarder. Han er fylkesleder i Vestfold. De andre årene tilbys brune bier, men de brukes ikke i Vestfold.

Fylkesdronningene kommer om høsten og skal inn i bifolk på samme plass hos én erfaren birøkter. I Vestfold har næringsbirøkter Arve Børresen dette oppdraget.

Han skal passe på dem og gi mulighet for alle som vil produsere egne dronninger av disse. Dette foregår ved at du kan ta ut larver som du setter inn i din egne cellebygger. Vi kommer tilbake til det.

OMLARVINGSDAGEN

Mange av landets lokale birøkterlag arrangerer omlarvingsdager.

Fordelene er flere: Birøkterne kan komme sammen og hente ut de larvene de har behov for. Er du uerfaren, kan du få hjelp, og som alltid når birøktere samles, diskutere aktuelle temaer av alle slag.

- Vi vil gjerne at så mange som mulig bruker avkom av fylkesdronningene. Det sikrer at området får gode og sterke bifolk med bra motstandskraft mot sykdom, sier fylkeslederen.

Tradisjonelt har mange birøktere fått paret dronningene sine på parestasjoner et godt stykke unna. Flere av disse er nå stengte på grunn av en åpenbar fare for smittespredning.

- Hvis alle i et område har samme type bier, slik vi har krainerbier her i Tønsberg, kan man få paret dronningene i eget område. Det reduserer smittefaren vesentlig, sier Odd Gjermundrød. Han sier at hvis dette gjennomføres, kan de opprettholde de gode egenskapene i mange generasjoner.

- Det eneste vi behøver er litt påfyll av gener utenifra i form av framtidige fylkesdronninger, legger han til.

I den nye smittesituasjonen, er nettopp unge, sterke og gode dronninger trolig den viktigste faktoren for å lykkes som birøkter. Ved siden av god birøkt, selvsagt.

Mye av det som gikk fint før, er ikke tilstrekkelig lenger. Også birøktere må tenke nytt og lære andre måter å drive på.

Som du vet, ligger suksessen i detaljene også i birøkten.

KREVER TRENING

Andreas Bergstrøm larver om for tredje gang i sommer. En stø hånd og skarpt syn er to viktige egenskaper.

Først legger han en dråpe nektar/honning i bunnen av cellekoppen på cellelista (utstyret kjøper du, og det varer i årevis).

- Vi har hentet tre hele rammer med egg av riktig alder fra fylkesdronningene, forklarer Gjermundrød.

Omlarvingsdagen ble avtalt allerede for flere måneder siden og Børresen har passet på å føre fylkesdronningene slik at det er nok larver med 1,5 og 2 døgns alder.

- De skal svømme i førsaft og være som en halvmåne i bunnen av cella, sier Gjermundrød og legger til et lite tips for de med ekstra skarpt syn og god trening:

- Du kan godt larve om litt yngre larver, men da må du vite hva du gjør.

- Innen dronningproduksjon må du holde deg til oppskriften og ikke finne på noe «lurt» eller ta snarveier. Hele prosessen er som en skurtresker. Mangler det én del, går hele prosessen i stå. Marginene er små her, smiler næringsbirøkter og regnskapsfører Kjell Thorsen. Han er innom for å hilse på kollegaer og minner om at hvis du har unge, gode og friske dronninger, steller du bifolkene mye raskere og med større avlinger. Økonomisk og når det gjelder arbeidsglede, er det som natt og dag.

ALLE MÅ FORBEREDE SEG

Andreas og Tommy (Odds barnebarn) har forberedt sin cellebygger (se egen sak). Andreas lirker omlarvingsnåla under den lille larva fra ryggsiden og løfter henne forsiktig over på en dråpe av nektar i cellelista. Når alle cellekoppene har fått sine larver, settes de inn i cellebyggeren.

Flere birøktere på omlarvingsdagen har lengre reisevei.

Halvannen til to timers kjøring går greit hvis du tuller rundt et lunket og fuktig håndkle og unngår direkte sollys på cellene, får vi høre.

Så skal cellelista ned i cellebyggeren hvor den skal stå urørt i fire døgn.

På omlarvingsdagen denne sommerdagen i Tønsberg (egentlig i Sandefjord) ble det omlarvet tusen larver. Ikke alle blir til dronninger, men trolig blir det snart født mange hundre nye dronninger her.

I nordfylket og syd i Larvik har de buckfastbier. De følger sitt eget opplegg, men hvis ditt distrikt har krainer eller brune bier, så bør du bidra aktivt til at medlemmene virkelig tar i bruk fylkesdronningene. I veldig mange andre land, må du virkelig betale dyrt for disse elitedyrene. I Norge får du som medlem i Norges Birøkterlag automatisk tilgang til dem.

- Vi tilbyr denne omlarvingen gratis. Hit kommer folk som larver om over hundre larver og ned til en som skulle ha 6 til 8 stykker. I tillegg får du altså hjelp og gode råd, sier fylkesleder (og lokallagsleder) Odd Arne Gaarder.

AV ROAR REE KIRKEVOLD, BIDRAGSYTER

Ørsmå larver legges på plass i cellekoppen.

Hva er en cellebygger?

■ Det finnes flere måter å lage en cellebygger på. Her er en.

En cellebygger er et sterkt bifolk. Før gjerne for å holde eggleggingen i gang.

Ti dager før det skal ta imot larvene, flyttes hele yngelrommet over dronninggitter mens dronninga forblir nede på nye tavler.

Ti dager senere er all yngelen over dronninggitteret forsegle. Da kan ikke biene lage nye dronninger herfra selv om de skulle føle seg dronningløse.

Nå leter man opp dronninga og setter henne over i en liten avlegger. Hun får med seg én eller to yngeltavler med åpen yngel fra kassa hun gikk i de siste ti dagene, pluss én førtavle.

Avleggeren settes et annet sted i bigården.

Kassa med den forseglede yngelen settes på bunnbrettet.

Alle de unge ammebiene som jobber med den åpne yngelen ristes oppi kassa med forseglede yngel. Her blir det trangt, og det er fint.

La det som nå har blitt en cellebygger stå urørt i tre timer. Da føler biene seg dronningløse. De bruser med vingene og fyller opp også på kubefronten. Instinktet sier dem at de må finne ei ny dronning, men de vet ikke hvordan de skal få det til.

Nå kan du sette ned ei tavle med to lister med cellekopper. Er cellebyggeren spesielt sterk, kan du sette ned to slike rammer med cellelister.

Det skal være så mange bier at tavla skal «sige ned på plass» uten at du holder i den.

En celleramme settes i midten. Hvis to, sett en tavle med før og pollen imellom.

La cellebyggeren stå urørt i fire døgn.

Da får du resultatet! Du er heldig hvis mange celler har blitt bygd ut og forsegle.

Sett på cellebeskyttere (kjøpes) eller flytt cellene over i et klekkeskap.

10-11 døgn senere, har du nye dronninger.

Da må du ha klart hvordan de skal inn i parekassetter eller avleggere.

Med store vintertap, blir slike dronningbytter viktigere og viktigere. Kanskje du også vil satse på produksjon og salg av avleggere?

AV ROAR REE KIRKEVOLD, BIDRAGSYTER

Så sterk skal en cellebygger være. Overflod av alt.

Lista «siger ned» av seg selv.

Sivs-Ingvilds favoritt!

■ **-Når jeg ser denne hos Søstrene Grene så kjøper jeg flere av gangen!**

Det er tett med bier og vanskelig å se detaljer på tavlene nå midt på sommeren. På kassekanten kan ei bie komme i klem, selv om birøkteren er aldri så forsiktig, og å knuse bier er noe vi alle prøver å unngå. Siv-Ingvild Thirud syns det beste er å ta seg tid, og så bruker hun yndlingskosten. Den er i mykt naturmateriale og holder ikke så mange sesonger. Til gjengjeld er prisen overkommelig.

-Sist jeg kjøpte var prisen 17 kroner, prislappen står fortsatt på, sier Siv-Ingvild. Den er best, og det eneste jeg bruker, sier den erfarne birøkteren med bier i flere bigårder på Østre Toten.

-Jeg har et forbilde som ikke brukte kost i det hele tatt. Min kjempeflinke mentor Kirsten Bakke som bodde her på Kolbu, hu er gått bort nå. Hu brukte bare fingra, bare strøk nesten umerkelig over ryggen på biene for å få de til å flytte seg. Det fungerte. I tillegg sa hu alltid at «Biene veit best».

Ja, det hadde Kirsten rett i.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

Trolig sprøyteskade

2-3 av 5 bifolk har mistet evnen til å legge befruktede egg hos birøkterne Laila Lanes og Steinar Sønseth i Vestfold. Bifolkene var på eplepollinering, der soppmiddelet Delan 700 WG ble benyttet mot skurv.

Laila og Steinar sier at fruktbonden har fulgt retningslinjene men undres på om kaldt vær kan ha gjort at «sprøytetåka» ble hengende lenge og at biene har kommet i berøring med det.

-Dette tyder på sprøyteskade, sier seniorrådgiver Bjørn Dahle i Norges Birøkterlag, som vil følge opp saken med Norsk Landbruksrådgivning.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

Dronningen har mistet evnen til å legge befruktede egg. Begge foto privat.

En yngeltavle fra et annet godt fungerende bifolk hos de samme birøkterne.

Birøkt i villastrøk - et tips

Birøkter Håvard Odsbu i Sarpsborg har løst utfordringen med nærgående bier i hagen. Flyåpning inn mot hekken gjør at biene ikke lenger forstyrrer lek og ferdsel på plenen. Biene flyr rett opp og får høyde, noe som gjør at de heller ikke kolliderer med naboene.

AV ASTRID BJERKE LUND, REDAKTØR

VI LEVERER DE MASKINER DU TRENGER MED TILPASSEDE LØSNINGER

De-boxer, skrellemaskiner for opptil 400 rammer/time, voksskruer, pumper, løsnere, alle typer slynger for alle rammetyper. Røreverk, fylleapparat, roterende bord, honningtørkere, oppvarmede eller kjølte tanker, skrellekar, etc. Kraner og løfteinnretninger. Dronningavlsutstyr. Gunstige priser og betalingsbetingelser. Be om tilbud.

ØYGARDSBI – www.oygardsbi.com – johnstrandaboe@gmail.com Tlf. 97075409

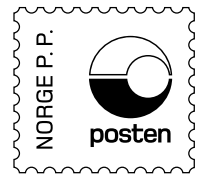
SUKKERAVGIFT

Birøktere med 6 bikuber eller fler kan søke om refusjon for sukkeravgiften for sukker brukt til birøkt, inntil 20 eller 25 kilo per kube (avhenger av hvor i landet du har bier). Husk å ta vare på bilag når du kjøper sukker med avgift, for søknaden må begrunnes. Frist for å søke er 15. oktober.

Se norbi.no

Foto: Unsplash, Inmo Wegmann

Returadresse:
Norges Birøkerlag
Dampsagveien 14
2004 Lillestrøm

Ikke gå glipp av nyheter fra Norges Birøkerlag!

Nyhetsbrevene våre sendes flere ganger i måneden med fagstoff, aktiviteter, webinarer og aktuelle saker.

(Foto: Erlend Røed)

Mangler du nyhetsbrevene? Sjekk søppelposten og oppdater e-postadressen din på norbi.no.

